

УДК 372: 373.65у

Кузьмук Оксана, ст. магістратури педагогічного факультету; науковий керівник – к.пед.н., доцент Красовська О. О. (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне)

УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТА «ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО» У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

***Анотація.** В статті досліджено та теоретично обґрунтовано шляхи удосконалення художньої підготовки майбутніх учителів початкових класів до викладання предмета «Образотворче мистецтво» у початковій школі в процесі навчання образотворчої діяльності. Розкрито, що процес професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи набуває удосконалення за умови впровадження наступних інтенсивних форм і методів: активних навчальних лекцій, семінарів, практичних і лабораторних занять у формі дискусій, обговорень, ігрового проектування, майстер-класів та творчих майстерень.*

***Ключові слова:** дискусія, обговорення, ігрове проектування, майстер-клас та творча майстерня.*

***Аннотация.** В статье исследованы и теоретически обоснованы пути усовершенствования художественной подготовки будущих учителей начальных классов к преподаванию предмета «Изобразительное искусство» в начальной школе в процессе учебы изобразительной деятельности. Раскрыто, что процесс профессиональной подготовки будущих учителей начальной школы приобретает усовершенствование при условии внедрения следующих интенсивных форм и методов : активных учебных лекций, семинаров, практических и лабораторных занятий в форме дискуссий, обсуждений, игрового проектирования, мастер-классов и творческих мастерских.*

***Ключевые слова:** дискуссия, обсуждение, игровое проектирование, мастер-класс и творческая мастерская.*

***Annotation.** The article investigated and theoretically grounded the ways of improving artistic training of future primary school teachers to teach the subject "Visual Arts" at primary school in the learning process activities. It is explained that the process of future primary school teachers training improves on condition of intensive introduction of the following forms and methods: active training lectures, seminars, practical and laboratory classes in the form of debates, discussions, game design, master classes and creative workshops.*

***Keywords:** debate, discussion, game design, master classes and workshops.*

Оновлення освітнього процесу передбачає підготовку кадрів високої кваліфікації, що володіють морально-естетичною культурою, здатних швидко адаптуватись у мінливому світі, тому в сучасній професійній педагогіці відбувається активний пошук педагогічних механізмів і технологій, що відповідають не тільки формуванню кваліфікованого фахівця-професіонала, але й розвитку творчої особистості студента, його спрямованості на творче відношення до своєї майбутньої професії.

Реалізація концепції художньої освіти на сучасному етапі педагогічної думки допоможе розширити рівень освіченості й розвитку творчої особистості. Художня освіта повинна планомірно й поетапно засвоюватися у процесі навчання й розвивати особистість, незалежно від подальшого вибору професії. Тому що не може бути особистість всебічно розвиненою без розуміння мистецтва й творчої діяльності [1].

Проблему засвоєння знань студентами у вищих педагогічних закладах професійної підготовки майбутніх учителів розглядали автори: А. Алексюк, В. Борисов, О. Іванців, О. Мороз.

Особлива увага художній підготовці майбутніх учителів образотворчого мистецтва в історичному контексті приділена у працях А. Бакушинського, І. Грабаря, І. Крамського, П. Чистякова. Художній освіті й вихованню, методиці викладання образотворчої діяльності присвячені наукові роботи Д. Кардовського, Є. Кондахчана, А. Соловійова, В. Фаворського, Ф. Юона та ін. Нові підходи до організації навчання дітей у галузі художньої освіти у післявоєнний період ХХ століття розроблені вченими А. Мелік-Пашаєвим, Б. Неменським, Б. Юсовим.

Методику навчання образотворчого мистецтва, засновану на традиціях академічної школи малюнка продовжують удосконалювати Т. Комарова, В. Кузін, Є. Шорохов. Науково-методичне забезпечення підготовки педагогічних кадрів художнього профілю розкриті у роботах А. Антоновича, Г. Беди, Н. Боголобова, В. Кузіна, А. Пучкова, М. Ростовцева, О. Хворостова, Є. Шорохова, Т. Шпікалової. Питання розвитку системи професійної освіти в сучасних динамічних умовах досліджені у працях таких педагогів-науковців, як Н. Бібік, І. Дичківська, М. Іванчук, О. Отич, В. Пилипчук, О. Рудницька.

Мета нашої статті – розкрити та теоретично обґрунтувати шляхи удосконалення художньої підготовки майбутніх учителів початкових класів до викладання предмета «Образотворче мистецтво» у початковій школі в процесі навчання образотворчої діяльності.

Особливого значення у виховній системі «Школа-ВНЗ» набуває завдання формування національної самосвідомості учнів, студентів – майбутніх учителів, у процесі вирішення якого виховується усвідомлене, емоційно-ціннісне відношення до історії й культури свого народу, а сама особистість стає носієм і продовжувачем цієї культури [2]. Вважаємо, що

художня освіта – найважливіший момент у формуванні й розвитку особистості. У вітчизняній освітній системі існує поетапний ріст від дошкільного, довузівського навчання до професійно-художньої освіти. Тому, усі ланки освітнього процесу повинні бути взаємозалежні та мати одну загальну важливу мету – виховання всебічно розвиненої особистості на основі високого гуманізму, моральності й творчої активності [3, с. 237].

Художньо-педагогічна освіта це дидактичний процес формування і засвоєння фахових знань, навиків, поглядів, мислення у системі підготовки вчителя у різних сферах образотворчої (мистецької) діяльності. Історія художньо-педагогічної освіти свідчить, що проблема підготовки педагогів-художників перебуває у діалектичній залежності від особливостей розвитку суспільства і образотворчого мистецтва та вимог, які висуваються до загальноосвітніх шкіл й малювання, як обов'язкового навчального предмета [4, с. 5].

Найважливішим аспектом художньої підготовки вчителя вважається образотворча діяльність, яка розглядається як навчальна діяльність, пов'язана з оволодінням різними формами образотворчої мови. Закономірності фахової діяльності вчителя образотворчого мистецтва потребують відповідної готовності особистості студента до формування фахових знань відповідного змісту, форм та методів засвоєння знань професійних дисциплін і закріплення сформованих знань у педпрактиці. Готовність студента до формування фахових знань здійснюється у процесі засвоєння гуманітарних та соціально-економічних дисциплін. Сьогодні існують ефективні інноваційні методології у педагогічній освіті та «інтерпретативні» методології в мистецтві. Їх гармонійний синтез є дидактичним підґрунтям у підготовці майбутніх учителів образотворчого мистецтва в умовах вищої школи.

Використання нових педагогічних технологій у системі вищої освіти відкриває можливості вивчення національної мистецької освіти завдяки переходу до технологічної побудови педагогічного процесу, який з врахуванням індивідуальних особливостей та пізнавальних можливостей особистості в максимальній мірі забезпечує високий інтелектуальний і художній рівень кожного студента. Звертання до проблем гуманізації освіти виявляє необхідність у подальшій розробці гуманно-особистісного підходу до навчального процесу й формуванню нової культури відносин з учнями шкіл.

Інтенсивні форми і методи навчання, базуються на засадах інтерактивної взаємодії учасників навчально-виховного процесу і спрямовані на те, щоб формувати метакомпетентності особистості – комплекс умінь і навичок партнерської взаємодії, вміння навчатися впродовж життя, формувати власний позитивний імідж, адаптуватися в змінюваних обставинах, колективно приймати рішення [2, с. 5]. Відомо, три типи інноваційних

підходів до класифікації освітніх технологій: *радикальні* – впровадження можливості перебудувати навчальний матеріал на основі комп'ютерних технологій, включаючи навчання через Інтернет-мережу, дистанційне навчання, віртуальні семінари, конференції, ігри; *комбінаторні* – поєднання раніше відомих елементів, наприклад, нового методу і раніше відомих прийомів, як лекція-діалог з аналізом педагогічних ситуацій; *модифікуючі* – покликані удосконалювати, поліпшувати методики навчання без суттєвих їх змін (ділова або рольова гра) [5, с. 21].

Інтенсивні форми і методи навчання у навчальному процесі розв'язують важливі цілі і завдання: створення у студентів цілісного уявлення про професійні компетентності і метакомпетентності, їх динаміку і місце в реальній діяльності; набуття соціального досвіду, міжособистісної та групової взаємодії для колективного прийняття рішень, співробітництва в сфері професійної діяльності; розвиток професійного, аналітичного, практичного мислення; формування пізнавальної мотивації, навичок взаємодії у професійній сфері.

Лекція – це найбільш поширена форма навчання, яка передбачає безпосередній контакт вербалізатора з аудиторією, односторонній виклад великих об'ємів матеріалу. Вона сприяє додатковому вивченню літературних джерел, наукових праць, пояснює їх ключові поняття. Відсутність на лекції залучення та активності студентів обмежує її потенціал, знижує навчальну мотивацію.

Активна навчальна лекція відрізняється тим, що викладач, використовуючи різні підходи, представляє свій предмет, ділиться знаннями з цієї галузі і подає детальну інформацію. Інноваційні викладачі, активізуючи процес навчання, переривають лекцію запитаннями, аналізом педагогічних професійних ситуацій або фрагментами дискусій. Ефективне читання лекції передбачає використання різноманітних ілюстративних та демонстративних засобів: аудіо- і відеоматеріалів, фрагментів кінематографу, демонстрацію основних тез та слайдів проектором на екрані. Сьогодні широко використовуються демонстраційні комп'ютерні презентації в Power Point, відкриті форми навчання: програмне, дистанційне, навчальні Інтернет-пакети, інтерактивні відеоматеріали; тексти та мультимедійні пакети: аудіо, відео, CD, Інтернет з набором певної інформації, запитаннями і завданнями. Такі навчальні лекції використовуються для індивідуального навчання та для саморозвитку, з метою підготовки до практичних і лабораторних занять.

Семінар є формою групового навчання. Він проводиться в невеликій групі і дозволяє залучити до розмови переважно більшість учасників. Розповсюдженою формою роботи на семінарі є групова дискусія. Дискусії успішні, коли студенти отримують запитання завчасно і готують за ними повідомлення, що дозволяє предметно і професійно дискутувати,

використовуючи новий матеріал і конкретні факти. За такої умови навіть невідповідно підготовлений студент може отримати необхідну інформацію.

Ігрове проектування – один із розповсюджених способів інтенсивного вивчення дисциплін. Його мета – процес створення або удосконалення проєктів. Для втілення цієї технології учасників заняття поділяють на групи, кожна з яких займається розробкою свого проєкту. Тему для розробки проєкту можна обирати самостійно, або за пропозицією викладача. Важливо обирати проєкт корисний для майбутньої професійної практики. Ігрове проектування здійснюється з функціонально-рольових позицій, втілюваних в ігровій взаємодії. Це дає змогу детальніше вивчати об'єкт. Ігрове проектування може включати проєкти такого типу: дослідницький, пошуковий, творчий, прогностичний, аналітичний [5, с. 57].

Мозковий штурм, або метод психологічної активізації колективної творчої діяльності, було розроблено американським підприємцем, дослідником і психологом А. Осборном в 1953 році для отримання нових ідей. Він широко використовується для прогнозування і планування. Сутність мозкового штурму – упорядкування, підвищення організованості і раціоналізації творчого процесу. Базується цей метод на спеціально організованій дискусії і дозволяє вислухати думку багатьох одночасно. Спілкування ведеться на вербальному рівні. Це дозволяє почути і сприйняти чужу думку, вловити її нові аспекти і грані, поглянути на проблеми з іншої точки зору.

Майстер-клас використовується у багатьох ВНЗ як форма навчання досить рідко. Найдоцільніше використання майстер-класу в якості детальної закінченої демонстрації, яка слугує моделлю для наслідування, надихає учасників на досягнення найкращих результатів. Останнім часом майстер-класи стали використовуватися в різноманітних навчальних закладах на конференціях, де провідні спеціалісти демонструють свою майстерність учасникам за допомогою методів активного навчання; вправ, модельованих і реальних ситуацій, тренінгів.

Творча майстерня – це технологія, спрямована на занурення її учасників у процес пошуку, пізнання і самопізнання. В майстерні спеціально організовується розвивальне середовище, яке дозволяє учасникам у груповому пошуку, в режимі діалогу формувати нові компетентності, осмислювати цінності, важливі для професійної та особистісної діяльності. Відносини учасників творчої майстерні мають взаєморозвиваючий характер, як між майстром і учнем, так і між учасниками майстерні. Відбувається колективна інтеграція і передача знань і умінь, корекція власного досвіду і навичок, переосмислення засад власної діяльності і поведінки, ставлення до себе і навколишнього світу.

Вважаємо, що процес професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи набуває удосконалення за умови впровадження

наступних інтенсивних форм і методів: активних навчальних лекцій, семінарів, практичних та лабораторних занять у формі дискусій, обговорень, ігрового проектування, майстер-класів та творчих майстерень.

Проведене нами дослідження не вичерпує розкриття всіх питань цієї проблеми, тому подальше її вивчення буде сприяти удосконаленню фахової підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва, які навчаються у сучасних вищих навчальних закладах. Розкрито, що високий рівень сформованості фахових знань майбутнього учителя образотворчого мистецтва досягається за таких умов: орієнтації методологічних концепцій художньо-педагогічної освіти на основі синтезу інноваційних технологій в педагогіці і в образотворчому мистецтві; побудови навчального процесу на основі гуманізації, гуманітаризації освіти, особистісно-орієнтованої взаємодії; включення у зміст фахових дисциплін інтегративних методик; внесення у діяльнісний компонент фахової підготовки ситуацій, що моделюють педагогічну діяльність у навчально-виховному процесі.

1. Отич О. Мистецька освіта як складова система неперервної професійної освіти / О. Отич // Професійна освіта: педагогіка і психологія / за ред. І. Зязюна, Н. Ничкало, Т. Левицького, Ю. Вільш. – Київ : Ченстохова, 2003. – С. 170.
2. Мистецтво у розвитку особистості : монографія / за ред., передмова та післямова Ничкало Н. Г. – Чернівці : Зелена Буковина, 2006. – 224 с.
3. Рудницька О. П. Педагогіка мистецтва: пошуки, перспективи / О. П. Рудницька // Професійна освіта: педагогіка і психологія / за ред. І. Зязюна, Н. Ничкало. – Вип. II. – Київ : Ченстохова. – 2000. – С. 237–239.
4. Боброва М. П. Дидактическая подготовка педагогических кадров дошкольных учреждений в контексте профессиональной деятельности : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Боброва М. П. – Барнаул, 1997. – 17 с.
5. Абдуллина О. А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования / О. А. Абдуллина. – М. : Просвещение, 1990. – 141 с.